

Γραπτή προκήρυξη

«Το κόστος της Μονογλωσσίας»

Στο πλαίσιο του «Ευρωπαϊκού Έτους Γλωσσών 2001» η Αυστριακή Ακαδημία των Επιστημών διοργάνωσε το συμπόσιο με τίτλο «Το κόστος της πολυγλωσσίας–Παγκοσμιοποίηση και γλωσσική πολυμορφία» που έλαβε χώρα στη Βιέννη από τις 7 έως τις 9 Ιουνίου 2001. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στο ζήτημα της πολυγλωσσίας στους χώρους των ανθρωπιστικών και των θετικών επιστημών. Επιστήμονες από 11 χώρες επεξεργάστηκαν και διατύπωσαν τις ακόλουθες βασικές αρχές και προτάσεις για την ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής γλωσσικής πολιτικής, η οποία πρέπει να υποστηριχθεί με ανάλογες νομοθετικές πράξεις τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

α) Η ευρωπαϊκή ενοποίηση θα επιτευχθεί μόνο εάν διατηρηθεί και προαχθεί η γλωσσική πολυμορφία της Ευρώπης. Από τη μια μεριά, δεν είναι δυνατόν να καταστεί η απόκτηση δεξιοτήτων στις ξένες γλώσσες απαραίτητη προϋπόθεση για την εξάσκηση των δημοκρατικών δικαιωμάτων, από την άλλη όμως η συνύπαρξη των ευρωπαϊών πολιτών προϋποθέτει αμοιβαία κατανόηση.

β) Δεν υπάρχει αντίφαση στο να χρησιμοποιούμε μια κοινή γλώσσα *lingua franca* (κατά κύριο λόγο την αγγλική) σε ορισμένους εργασιακούς τομείς και στο να εφαρμόζουμε ουσιαστικά την πολυγλωσσία σε άλλους τομείς. Πολύ συχνά το κόστος του γλωσσικού πλουραλισμού υπερεκτιμάται.

γ) Απαραίτητη προϋπόθεση για να δημιουργηθεί μια ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι να βεβαιωθούν οι πολίτες των κρατών-μελών ότι η μητρική τους γλώσσα θα αποτελέσει τμήμα αυτής της ταυτότητας. Σε μερικές περιπτώσεις η αλληλοκατανόηση δε θα είναι εφικτή χωρίς την ύπαρξη μιας κοινής γλώσσας (για παράδειγμα της αγγλικής), αλλά η επικοινωνία στην Ευρώπη δεν θα πρέπει να στηρίζεται αποκλειστικά σε αυτήν. Η καθιέρωση μιας «κυρίαρχης» γλώσσας στην Ευρώπη θα σήμαινε την πολιτική και οικονομική πριμοδότηση των φυσικών ομιλητών/-τριών αυτής της «μόνης γλώσσας», γεγονός που θα είχε ως αποτέλεσμα συγκρούσεις σε πολιτικό επίπεδο με απρόβλεπτα αποτελέσματα.

Πολλά πολιτιστικά επιτεύγματα της Ευρώπης είναι στενά συνδεδεμένα με επιτεύγματα συγκεκριμένων γλωσσών και πνευματικών παραδόσεων. Εάν αυτές οι γλώσσες και τα επιτεύγματα δεν χρησιμοποιούνται πια, αυτό θα σήμαινε εξασθένηση και απώλεια της πολιτιστικής πολυμορφίας της Ευρώπης.

Η απουσία του γλωσσικού πλουραλισμού θα είχε σοβαρές συνέπειες: δεν θα γίνονταν πλέον επενδύσεις στην εκμάθηση αυτών των γλωσσών, σημαντικές δεξιότητες και γνώσεις θα χάνονταν (όπως στον τομέα της μετάφρασης) ενώ πολύτιμη πνευματική κληρονομιά θα ήταν απρόσιτη.

δ) Η διασφάλιση του γλωσσικού πλουραλισμού είναι έργο τόσο των σχολείων, των πανεπιστημίων και των επιμορφωτικών ιδρυμάτων όσο και των κυβερνήσεων. Και οι δυο αυτές πλευρές πρέπει να συνεργάζονται και να δημιουργούν τις προϋποθέσεις εφαρμογής της πολυγλωσσίας και ενίσχυσης του κύρους της. Ένα ζωτικό στοιχείο αυτής της διαδικασίας είναι η διατήρηση και η χρήση του υπάρχοντος γλωσσικού πλούτου, με το να δίνεται μεγαλύτερη έμφαση, απ' ό,τι δινόταν στο παρελθόν, στις μειονοτικές γλώσσες και στις γλώσσες των μεταναστών μέσα από το σύστημα της γενικής εκπαίδευσης.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Η Ευρώπη χρειάζεται επειγόντως έναν διαφανή, δημόσιο διάλογο αναφορικά με τη γλωσσική πολιτική, ο οποίος να έχει στόχο την ανάπτυξη κατευθυντηρίων γραμμών τόσο για την ευρωπαϊκή γλωσσική πολιτική όσο και για τις γλωσσικές πολιτικές των κρατών-μελών. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητο να διοργανωθούν δημόσιες συζητήσεις που στόχο έχουν τη διεύρυνση των απόψεων που αφορούν στη γλωσσική πολιτική καθώς και την ανάπτυξη μιας νέας ευρωπαϊκής προσέγγισης στο γλωσσικό ζήτημα. Σε αυτές τις συζητήσεις πρέπει να συμμετέχουν όσο το δυνατόν περισσότεροι κοινωνικοί φορείς (από τον πολιτικό και οικονομικό στίβο, από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, από τους μη κυβερνητικούς οργανισμούς κ.ά.)
2. Οι θεμελιώδεις αρχές αυτής της νέας προσέγγισης είναι οι ακόλουθες:
  - α. Όλοι οι πολίτες έχουν το δικαίωμα να μαθαίνουν και να χρησιμοποιούν τις δικές τους εθνικές και μειονοτικές γλώσσες.
  - β. Όλοι οι πολίτες έχουν το δικαίωμα να μαθαίνουν τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες κατά τη διάρκεια της υποχρεωτικής σχολικής εκπαίδευσης.
  - γ. Όλες οι κυβερνήσεις έχουν καθήκον να ενθαρρύνουν και να προάγουν την εκμάθηση ξένων γλωσσών ακόμη και μετά το πέρας της σχολικής εκπαίδευσης.
  - δ. Όλες οι κυβερνήσεις έχουν καθήκον να προωθούν πολύγλωσσες επιχειρήσεις, οργανισμούς κ.ά. μέσω φορολογικών ελαφρύνσεων και μέσω της εφαρμογής κάποιου συστήματος επιβράβευσης (π.χ. κατά τη σύναψη των συμβάσεων κ.ά.) ή με τη λήψη παρομοίων μέτρων.
  - ε. Όλες οι κυβερνήσεις έχουν καθήκον να οργανώνουν με υποδειγματικό τρόπο τη δημιουργία, την πρόσβαση και τη χρηστικότητα πηγών που έχουν σχέση με ορολογίες που χρησιμοποιούνται στον δημόσιο τομέα και να προωθούν δραστηριότητες τυποποίησης με διάφορα μέτρα (π.χ. ύπαρξη κινήτρων, νόμιμες προμήθειες κ.ά.).
3. Όλες οι κυβερνήσεις πρέπει να χρησιμοποιούν ένα σταθερό ποσοστό του ΕΑΠ για την προαγωγή του γλωσσικού πλουραλισμού στην εκπαίδευση, την έρευνα, την πολιτική, τη διοίκηση και την οικονομία.
4. Η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται να εφαρμόσει την πολυγλωσσία στην πράξη με έναν πιο αξιόπιστο τρόπο. Αυτό θα επιτευχθεί με:
  - τη διεύρυνση του θεσμού της γλώσσας εργασίας, για παράδειγμα βασιζόμενη στην αρχή των ευρωπαϊκών περιοχών·
  - τη χρήση του διαδικτύου προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη γλωσσική πολυμορφία·
  - την εφαρμογή προτάσεων που προβλέπουν την υποστήριξη πολύγλωσσων επικοινωνιακών μέσων, επιστημονικών περιοδικών και υπηρεσιών που δημοσιεύουν περιλήψεις επιστημονικών εισηγήσεων·
  - την ενσωμάτωση πηγών που αναφέρονται σε ορολογία των εθνικών γλωσσών και αφορούν σε συγκεκριμένους τομείς, συμπεριλαμβανομένων και αυτών του ιδιωτικού τομέα·
  - την έγκαιρη χρήση και τυποποίηση αυτής της ορολογίας σε όλα τα στάδια της νομοθετικής διαδικασίας και την παροχή ακριβούς επεξήγησης των όρων και των εννοιών που χρησιμοποιούνται σε όλα τα νομικά έγγραφα·

- την υποστήριξη των μεταφράσεων αιτήσεων σε προγράμματα, ερευνητικών προγραμμάτων, δημοσιεύσεων εκδοτικών οίκων και επιστημονικών άρθρων που δημοσιεύονται σε περιοδικά·
  - την αναθεώρηση της πρακτικής της αυτόματης μετάφρασης·
  - τη διασφάλιση μεγαλύτερης αξιοπιστίας στις μεταφράσεις εγγράφων·
  - την ανταλλαγή καθηγητών/-τριών ξένων γλωσσών, συμπεριλαμβανομένων και αυτών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης·
  - την αύξηση της χρηματοδότησης για έρευνα στο χώρο του γλωσσικού πλουραλισμού (επικεντρωμένη έρευνα).
5. Η μεταρρύθμιση του παραδοσιακού τρόπου διδασκαλίας ξένων γλωσσών θα παρείχε τη δυνατότητα να προσφερθεί μεγαλύτερη ποικιλία γλωσσών μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα σε μικρότερο χρονικό διάστημα. Για το λόγο αυτό η μεταρρύθμιση της ξενόγλωσσης εκπαίδευσης πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ευρωπαϊκής γλωσσικής πολιτικής. Θέσεις-κλειδιά αυτής της μεταρρύθμισης είναι οι ακόλουθες:
- Η έναρξη της εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη τις γειτονικές γλώσσες και τις γλώσσες επαφής.
  - Η μεγαλύτερη ευελιξία στη σειρά εκμάθησης των γλωσσών.
  - Η χρησιμοποίηση των ξένων γλωσσών ως γλωσσών εργασίας και η παράλληλη μείωση της διάρκειας της παραδοσιακής ξενόγλωσσης εκπαίδευσης.
  - Η εντατικοποίηση των μαθημάτων της διδασκαλίας ξένων γλωσσών στο σχολείο αντί για εκτεταμένες μορφές διδασκαλίας που διαρκούν αρκετά χρόνια.
  - Η χρησιμοποίηση των πηγών των ηλεκτρονικών πολυμέσων.
  - Η προώθηση των δεξιοτήτων κατανόησης πολλών γλωσσών.
  - Η ανάπτυξη της πολυγλωσσίας στο πρόγραμμα σπουδών με τη δημιουργία προγραμμάτων για την εκμάθηση της δεύτερης και τρίτης ξένης γλώσσας που θα βασίζονται στις αρχές της γλωσσικής συνέργειας.
  - Η τροποποίηση στην επιμόρφωση των καθηγητών/-τριών ξένων γλωσσών: το φιλολογικό μοντέλο πρέπει να αντικατασταθεί από επιμορφωτές με εξειδίκευση στον γλωσσικό πλουραλισμό ή από συντονιστές γλωσσικών μαθημάτων ειδικότητας.
  - Η προώθηση της παραμονής των καθηγητών/-τριών στο εξωτερικό και της παροχής διδακτικού έργου (λαμβάνοντας επαρκή μέτρα ώστε να αποφευχθούν αρνητικές επιπτώσεις τόσο στην ασφάλιση όσο και στη συνταξιοδότησή τους).
6. Οι υποψήφιες χώρες πρέπει να ενθαρρύνονται να προάγουν την εκμάθηση ξένων γλωσσών και να διατηρούν τις δικές τους εθνικές και μειονοτικές γλώσσες στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού τους συστήματος καθώς και στην παραγωγή επιστημονικού λόγου, ως ένα αναπόσπαστο μέρος της εθνικής τους γλωσσικής πολιτικής. Ως αποτέλεσμα αυτής της διεύρυνσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να δώσει μεγαλύτερη σημασία στις ως τώρα παραμελημένες σλάβικες γλώσσες και στην ουγγρική γλώσσα στο μάθημα της γλωσσικής διδασκαλίας, στην έρευνα, στη γλωσσική της πολιτική και στις πηγές της ορολογίας, καθώς επίσης και να διερευνήσει νέες προσεγγίσεις στο τωρινό άτυπο εσωτερικό θεσμό της γλώσσας εργασίας.

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ ΣΤΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

7. Σε ό,τι αφορά στις ανθρωπιστικές και στις θετικές επιστήμες, πρέπει να ληφθούν μέτρα ώστε να διασφαλιστεί ότι οι εθνικές γλώσσες, πέρα από την αγγλική που κυριαρχεί ως *κοινή γλώσσα*, θα διατηρηθούν και θα αναπτυχθούν περαιτέρω στον ακαδημαϊκό χώρο. Αυτό πρέπει να τεθεί σε ισχύ τουλάχιστον σε ό,τι αφορά στις ανθρωπιστικές επιστήμες και στις τέχνες, όπου η διατήρηση των εθνικών γλωσσών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη διατήρηση της ακαδημαϊκής κουλτούρας με τα συγκεκριμένα γνωστικά οφέλη.

Αυτό σημαίνει:

- Να προωθηθεί η γνώση δύο ή και περισσότερων γλωσσών από τους επστήμονες.
  - Να αναπτυχθεί μια πολυγλωσσική επιστημονική κουλτούρα (π.χ. μέσω της υποστήριξης των υπηρεσιών που δημοσιεύουν περιλήψεις επιστημονικών εισηγήσεων και των ειδικών περιοδικών, της πολυγλωσσικής διδασκαλίας και της στήριξης της μετάφρασης των επιστημονικών δημοσιεύσεων).
  - Να προωθηθούν διδακτορικές διατριβές και εργασίες που απαιτούνται από υποψηφίους που επιθυμούν να αποκτήσουν τα προσόντα για πανεπιστημιακή καριέρα, γραμμένες στην αντίστοιχη εθνική γλώσσα.
  - Να μην αξιολογούνται οι ακαδημαϊκές επιδόσεις με βάση τυποποιημένες αξιολογικές κλίμακες (για παράδειγμα SCI, SSCI, A&HCI), έτσι ώστε να δίνεται σαφής προτίμηση σε *μια κοινή γλώσσα*, αλλά αντίθετα, να ενθαρρύνονται οι πολύγλωσσες εκδόσεις (ιδίως στους λεγόμενους «εθνικούς» τομείς γνώσεων όπως είναι η ιστορία και η γλωσσολογία).
8. Η αποτελεσματική εφαρμογή του γλωσσικού πλουραλισμού στο χώρο των ανθρωπιστικών και θετικών επιστημών προϋποθέτει επαρκή γλωσσολογική δράση. Γι' αυτό το σκοπό είναι αναγκαίο να διερευνήσουμε το λόγο πολυγλωσσικών κοινοτήτων, συμπεριλαμβάνοντας τις δεξιότητες κατανόησης πολλών γλωσσών και τα αποτελέσματα της συνέργειας μεταξύ συγγενικών γλωσσών καθώς επίσης και την ανάπτυξη επαρκών επιμορφωτικών προγραμμάτων για τους επιστήμονες.

Διευθύνσεις επικοινωνίας: .....

Rudolf de Cillia: rudolf.de-cillia@univie.ac.at

Hans-Jürgen Krumm: hans-juergen.krumm@univie.ac.at

Ruth Wodak: Ruth.Wodak@oeaw.ac.at